

Okruhy ke státní závěrečné zkoušce

Název studijního programu	Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání
Název studijního oboru	
Kód studijního programu	B0114A300067
Typ studia	bakalářský
Forma studia	prezenční/kombinovaná
Platnost okruhů	od ledna 2023

Požadavky ke státní závěrečné zkoušce

Státní závěrečná zkouška studijního programu Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání je tvořena částí lingvistickou a literární. Část literární se dotýká rovněž oblasti reálií a ověřuje mj. základní znalosti německých a rakouských dějin. Obě části státní zkoušky jsou rovnocenné, vzájemně se doplňují a podmiňují. Zkouška probíhá v německém jazyce, reflektuje však i českou odbornou terminologii. Během zkoušky je student schopen mj. prokázat dobrou orientaci v bibliografii studovaného oboru.

A. Průběh zkoušky v dílčí části lingvistika

Základem zkoušky je rozhovor vztahující se ke třem vybraným tematickým okruhům učiva (viz seznam tematických okruhů). Předpokládá se bezpečná znalost základů jazykovědné teorie, lingvistických termínů a orientace v základní germanistické bibliografii. Především u témat z oblasti obecné lingvistiky se očekává schopnost uplatnit kontrastivní přístup (čeština x němčina) a nahlížet jevy z hlediska jejich aplikace ve výuce cizích jazyků. U zkoušky se rovněž hodnotí jazyková úroveň projevu uchazeče.

Tematické okruhy

1. Jazyk – jazyk, světové jazyky, přirozený jazyk, umělé jazyky, jazyk vs. komunikační systémy zvířat
2. Jazykověda – germanistika, humanitní vědy, přírodní vědy, lingvistický paradox, problémy spojené s výzkumem a popisem jazyka, jazyk jako komunikační prostředek
3. Sémiotika – znak, typy znaků, jazykový znak, modely jazykového znaku, arbitrárnost, konvenčnost, asociativnost
4. Světové jazyky – mezinárodní jazyky vs. malé jazyky, jazyky a globalizace, genealogická a typologická klasifikace jazyků
5. Jazyk jako systém – Ferdinand de Saussure, strukturalismus, základní strukturalistické pojmy, diference, negativní vymezení
6. Fonetika a fonologie – fón, foném, alomorf, minimální páry, vokální čtyřúhelník, artikulační vlastnosti konsonantů

7. Grafémika a ortografie – grafém, korespondence mezi fonémem a grafémem, principy německé ortografie

8. Morfologie

- a) Gramatika, morfologie
- b) Klasifikace slovních druhů – kritéria, různé systémy slovních druhů v NJ, kontrastivně
- c) Základní morfologické pojmy – morf, morfém, alomorf, klasifikace morfémů, IC-analýza
- d) Sloveso – vymezení slovního druhu, klasifikace sloves podle sémantických,
- e) syntaktických a morfologických kritérií
- f) Mluvnické kategorie slovesa
- g) Určité a neurčité tvary slovesné
- h) Plnovýznamová slovesa, pomocná slovesa
- i) Sponová slovesa
- j) Způsobová slovesa – objektivní, subjektivní použití modálních sloves
- k) Soustava časů
- l) Slovesný způsob
- m) Slovesný rod – tvoření, použití, transformace aktiva v pasivum
- n) Konkurenční formy pasiva
- o) Stavové pasivum – tvoření, použití
- p) Verbonominální vazby
- q) Podstatné jméno – definice slovního druhu, mluvnické kategorie
- r) Deklinace podstatného jména
- s) Rod podstatného jména
- t) Přídavné jméno
- u) Deklinace přídavného jména, komparace
- v) Člen, Artikelwort jako slovní druh – určitý člen, neurčitý člen, další Artikelwörter
- w) Zájmeno – vymezení slovního druhu, klasifikace
- x) Předložka – vymezení slovního druhu, rekce, klasifikace
- y) Částice

9. Syntax

- a) Syntax – základní pojmy, lingvistické koncepty v oblasti syntaxe (tradiční syntax,
- b) valenční gramatika, dependenční gramatika, frázová gramatika, generativní
- c) gramatika)
- d) Věta, klasifikace vět, věty hlavní, věty vedlejší, věty vedlejší jako větné členy a části
- e) větných členů
- f) Predikát, klasifikace predikátů, větný rámec, typy větného rámce
- g) Valence, dependence, obligatorní a fakultativní aktanty, volná doplnění různého
- h) sémantického typu
- i) Větné členy v tradiční syntaxi a ve valenční gramatice – kontrastivně
- j) Aktanty (Ergänzungen) – vymezení větného členu, klasifikace
- k) Volná doplnění (Angaben) – vymezení větného členu, klasifikace
- l) Přívlasky
- m) Výrazy, které nejsou samostatnými větnými členy – spojky, částice; předložky, členy
- n) Problémy větné analýzy – zvrtná slovesa, „es“, volné dativy etc.
- o) Infinitivní a participiální konstrukce

- p) Negace
- q) Český a německý slovosled – kontrastivně, gramatický slovosled x aktuální větné členění

10. Textová lingvistika – znaky textu, textová soudržnost, koherence, koheze, textové druhy, textová funkce

11. Sémantika – význam, typy významu, koncepty slovního pole a slovní rodiny a jejich didaktická aplikace, kompozičnost významu

12. Lexikologie

- a) Lexikologie
- b) Lexikon (systém stavebních prvků) a gramatika (systém spojovacích mechanismů) jako dvě složky jazyka
- c) Slovo – lexém, slovní tvar, token
- d) Slova a další druhy lexikálních jednotek
- e) Frazeologismy
- f) Lexikální jednotky jako jazykové znaky (podle Saussura)
- g) Lexikální sémantika – strukturní (komponentová analýza, teorie slovního pole) a kognitivní koncepty (teorie prototypů, frames and scripts)
- h) Strukturní a kognitivní lexikologie – slovní zásoba jako dílčí systém jazyka vs. mentální lexikon jako vědomostní systém jazykových mluvčí
- i) Slovní zásoba a jazykové variety: např. odborný jazyk, dialekty

13. Pragmatika – základní pojmy, základní pragmatické koncepty, jazykové jednání, závislost jazykových forem a významu na kontextu

14. Sociolingvistika – základní pojmy, stratifikace současné němčiny, jazykové variety, sociolekty, dialekty

Doporučená literatura (výběr)

ADAMZIK, K. (2004): Sprache: Wege zum Verstehen. Tübingen.

BUSCH, A.- STENSCHKE, O. (2008): Germanistische Linguistik. Eine Einführung. Tübingen.

BUSSMANN, H. (1990): Lexikon der Sprachwissenschaft. Stuttgart.

ČECHOVÁ, M. a kol. (2000): Čeština – řeč a jazyk. Praha.

ČERMÁK, F. (2001): Jazyk a jazykověda. Praha.

ČERNÝ, J. (1996): Dějiny lingvistiky. Olomouc.

ČERNÝ, J. (2008): Úvod do studia jazyka. Olomouc.

DUDEN, Band 4 (2005): Grammatik der deutschen Gegenwartssprache. Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich.

ERNST, P. (2011): Germanistische Sprachwissenschaft. Stuttgart.

GLÜCK, H. (2010): Metzler Lexikon Sprache. Stuttgart.

HELBIG, G. - BUSCHA, J. (2001): Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländerunterricht. Leipzig, Berlin, München, Wien, Zürich, New York.

KESSEL, K. - REIMANN, S. (2017): Basiswissen Deutsche Gegenwartssprache. Tübingen.

- KÖNING, W. (2015): dtv-Atlas Deutsche Sprache. München.
- LINKE, A. - NUSSBAUMER, M. - PORTMANN, P. (2004): Studienbuch Linguistik. Berlin.
- MATOUCHOVÁ, N. - PODRÁPSKÁ, K. (2000): Lingvistické termíny pro začátečníky. Liberec.
- POVEJŠIL, J. (1994): Mluvnice současné němčiny. Praha.
- RÖMER, C. – MATZKE, B. (2005): Lexikologie des Deutschen. Eine Einführung. Tübingen.
- RÖMER, C. – MATZKE, B. (2010): Der deutsche Wortschatz. Struktur, Regeln, Merkmale. Tübingen.
- STEDJE, A. (2007): Deutsche Sprache gestern und heute. Stuttgart.

B. Průběh zkoušky v dílčí části německy psané literatury

Oblast německy psané literatury tvoří část státní bakalářské zkoušky z německého jazyka. Témata jsou rozdělena do deseti okruhů, přičemž je kladen důraz na individuální přístup studenta k jejich zpracování: Každý ze studentů si v průběhu studia, nejpozději však šest týdnů před zkouškou, zvolí v souladu s níže uvedenými tematickými okruhy deset autorů, na které by se chtěl během rozpravy soustředit. Součástí každé otázky SZZ tvoří literární text, který se vztahuje k danému okruhu a jednomu ze zvolených autorů. Doba trvání rozpravy v literární části zkoušky je dvacet minut a její východisko tvoří dvě základní části:

- 1) Část historická – student má pojednat o vybraném tematickém okruhu, a to jak ve vztahu ke zvolenému autorovi, resp. k jeho literárnímu dílu, tak i v obecných historických souvislostech.
- 2) Část interpretační – student poskytne výklad k danému literárnímu textu a uvede jej do vztahu k epoše, autorovi či literárnímu směru.

Část literární se dotýká rovněž oblasti reálií a ověřuje mj. základní znalosti německých a rakouských dějin.

Tematické okruhy

1. Osvícenství, „Sturm und Drang“
2. Výmarská klasika, období mezi klasikou a romantismem
3. Období mezi klasikou a romantismem, romantismus („Frühromantik“, „Spätromantik“)
4. Biedermeier, „Junges Deutschland“
5. Poetický realismus, naturalismus
6. Protiproudý naturalismus, expresionismus
7. Literatura období Výmarské republiky, 1933 – 1945: exil, literatura vnitřní emigrace
8. Poválečná literatura („Trümmerliteratur“), literární experiment
9. Období od konce druhé světové války po znovusjednocení Německa; literatura BRD

10. Německy psaná literatura v Rakousku a ve Švýcarsku druhé pol. 20. století

Doporučená literatura (výběr)

BEHRMANN, ALFRED (1989): Einführung in den neuesten deutschen Literaturvers von Luther bis zur Gegenwart. Stuttgart.

BEUTIN, WOLFGANG, HG. (2020): Deutsche Literaturgeschichte. Stuttgart.

BORCHMEYER, DIETER (1994): Moderne Literatur in Grundbegriffen. Tübingen.

BRACKERT, HELMUTH – STÜCKRATH, JÜRGEN, Hg. (1992): Literaturwissenschaft. Ein Grundkurs. Hamburg.

BREDELA, LOTHAR (1980): Das Verstehen literaturwissenschaftlicher Texte. Stuttgart – Berlin.

FINK, JÜRGEN (1990): Literaturwissenschaftliche Begriffe. München.

HERMANN, JOST (1971): Literaturwissenschaft und Kunstwissenschaft. Stuttgart.

KAYSER, WOLFGANG (1992): Das sprachliche Kunstwerk. Ein Einführung in die Literaturwissenschaft. Tübingen.

KILLY, WALTHER (1988): Literaturlexikon. München.

MARTINI, FRITZ (1991): Deutsche, Literaturgeschichte. Stuttgart.

METZLER (1986): Autorenlexikon. Deutschsprachige Dichter und Schriftsteller vom Mittelalter bis Gegenwart. Stuttgart.

Reallexikon der deutschen Literaturgeschichte (1958). Berlin.

STROMŠÍK, JIŘÍ (1994): Od Grimmelhausena k Dürrenmattovi. Praha.

VÁCLAVEK, LUDVÍK (1992): Německá literatura 1914 – 1945. Olomouc.

VÁCLAVEK, LUDVÍK (1992): Od naturalismu k expresionismu. Olomouc.

WILPERT, GERO VON (1982): Sachwörterbuch der Literatur. Stuttgart.

ZYMNER, RÜDIGER/FRICKE, HARALD (2007): Einübung in die Literaturwissenschaft. Stuttgart.

Obsahová správnost	
Předkládající katedra	Katedra německého jazyka
Jméno předkladatele	Pavel Novotný, Tilo Weber

